

III. BAUDŽIAMOJI TEISĖ IR PROCESAS

ELEKTRONINIS MONITORINGAS BAUSMIŲ SISTEMOJE: TARPTAUTINIS IR NACIONALINIS KONTEKSTAS

Doktorantė Simona Mesonienė

Lietuvos teisės universiteto Socialinio darbo fakulteto Penitencinės teisės ir veiklos katedra
Valakupių g. 5, 2016 Vilnius
Telefonas 274 06 17
Elektroninis paštas s.mesoniene@tic.lt

Pateikta 2004 m. gegužės 20 d.

Parengta spausdinti 2004 m. birželio 10 d.

Pagrindinės sąvokos: elektroninis monitoringas, nuteistųjų kontrolė ir priežiūra, probacija, bausmė.

Santrauka

Šiame straipsnyje nagrinėjami aktualūs nuteistųjų priežiūros visuomenėje aspektai. Priežastys, paskatinusios analizuoti elektroninę nuteistųjų priežiūrą (toliau vadinama *elektroniniu monitoringu*), – Lietuvos laisvės atėmimo vietų perpildymas ir neefektyvi institucijų, vykdančių bausmes, nesusijusias su laisvės atėmimu, veikla. Siekiama išsiaiškinti, kaip veiksmingai prižiūrėti nuteistuosius, neizoliuojant jų nuo visuomenės ir derinant kontrolės ir socialinės paramos priemones. Be to, šiame darbe bandoma rasti atsakymą į klausimą, ar tikslinga įjungti į Lietuvos bausmių sistemą elektroninį monitoringą, kaip naują laisvės atėmimo alternatyvą. Kartu stengiamasi išsiaiškinti socialines ir ekonomines aptariamąsias priemones vykdymo galimybes Lietuvoje.

Straipsnyje nagrinėjami elektroninio monitoringo teoriniai ir praktiniai aspektai. Tyrimo objektas yra užsienio valstybėse – Jungtinėse Amerikos Valstijose (JAV), Švedijoje, Vokietijoje, Jungtinėje Karalystėje – taikoma elektroninės nuteistųjų priežiūros (elektroninio monitoringo) sistema, jos teoriniai ir praktiniai aspektai. Straipsnyje vertinama galimybė, remiantis minėtos sistemos tyrimu, pasiūlyti naują nuteistųjų priežiūros visuomenėje formą, kuri galėtų būti taikoma Lietuvoje. Straipsnyje akcentuojami teisiniai, socialiniai, ekonominiai šios valstybės prievartos priemonės inkorporavimo į teisės sistemą argumentai. Taip pat apibrėžiama *elektroninio monitoringo* sąvoka, formos, skyrimo pagrindai, tikslai ir rūšys, kartu išryškunami praktiniai vykdymo aspektai. Straipsnyje naudojami loginės analizės, lyginamasis istorinis, sisteminis metodai.

„Pagrindinis ir esminis elementas yra kontrolė. Nuteistasis privalo nuolat atsisikaityti probacijos pareigūnui.“

R. A. Duff [1, p. 101]

1. Elektroninio monitoringo istoriniai aspektai ir tarptautinės patirties kontekstas

Nuo XIX amžiaus pabaigos teisės mokslas intensyviai kritikavo laisvės atėmimą (ypač trumpalaikį). Ši bausmė yra ir pakankamai brangi, ir nesuponuoja nuteistojo resocializacijos, ir neužkerta kelio teisės pažeidimų recidyvui. Imta ieškoti naujų laisvės atėmimo alternatyvų, ypač intensyviai šios paieškos vyko Europoje ir Šiaurės Amerikoje. Nuo XIX a. pabaigos atsiranda gausybė naujų bausmių. Joms būdingi trys dalykai: 1) sutartinis pobūdis: naujosioms bausmėms reikalingas nusikaltusiojo sutikimas; 2) jomis siekiama suteikti nusikaltusiajam pagalbą ir sudaryti sąlygas kontroliuoti jo elgesį; nors, anot J. Pradel, tarpinėmis bausmėmis, kurioms priskirtinas ir elektroninis monitoringas, labiau norima atimti galimybę kenkti, t. y. siekiama neutralizavimo (angl. *incapacitation*); 3) naujosios bausmės pirmiausia buvo taikytos nepilnamečiams, o tik paskui – suaugusiems asmenims (kai kuriose valstybėse ir dabar naujosios bausmės taikomos tik nepilnamečiams) [2, p. 527].

XX amžiaus pabaigoje (1980–1990) laisvės atėmimo vietų perpildymas, kartu ir probacijos instituto krizė (ji ypač aštriai pasireiškė anglosaksų teisinėje sistemoje), suponavo vis didėjančią tarpinių bausmių (angl. *intermediate punishments*) svarbą daugelyje Europos ir Šiaurės Amerikos valstybių. Tarpinių bausmių inkorporavimas į nacionalines teisės sistemas grindžiamas šiais pagrindiniais argumentais: 1) laisvės atėmimo vietose laikoma labai daug nuteistųjų, kurie galėtų atlikti bausmę neizoliuoti nuo visuomenės, 2) probacijos priežiūroje yra daug nuteistųjų, kuriems reikia taikyti intensyvios priežiūros priemonės, neskiriamas taikant paprastąją probaciją. Šį tarp laisvės atėmimo ir probacijos atsiradusį vakuumą ir bandoma užpildyti tarpinėmis bausmėmis, kurioms priklauso ir elektroninis monitoringas. Pasaulyje vykdomi įvairūs eksperimentai, kuriais siekiama pritaikyti tarpines bausmes. Būtent JAV jos pirmiausia susistemintos ir įjungiamos į bausmių sistemą [3, p. 228].

Analizuojant užsienio valstybių patirtį, būtina nurodyti, kad egzistuoja ne viena *elektroninio monitoringo* sąvoka. Kiekvienas apibrėžimas turi savo logiką. Tačiau jų gausa rodo ne tik elektroninio monitoringo daugiaplaniškumą, bet ir įvairiapusišką doktriną. Elektroninio monitoringo teorinė problematika yra pradėta nagrinėti XX a. septintajame dešimtmetyje. Būtent tuomet radosi alternatyvios teorinės prielaidos jau egzistuojančiai nuteistųjų priežiūrai ir kontrolei. Jau 1964 m. JAV mokslininkai R. K. Schwitzegebel ir R. L. Pahnke analizavo elektroninių priemonių galimybes probacijos veikloje. XX a. devintasis ir paskutinis dešimtmečiai tampa tam tikru šios srities teorijos vystymosi renesansu.

Tenka pripažinti, jog daugiausia teorijų, nuomonių apie elektroninį monitoringą yra paskelbta amerikiečių, britų, švedų ir vokiečių literatūroje. Tad šios valstybės yra lyderės, taikančios elektroninį monitoringą praktiškai. Štai 1987 m. T. Armstrong, G. Reiner ir J. L. Philips veikale „*Electroning monitoring programs: an overview*“ jau neabejoja dėl tokių priemonių reikalingumo, o analizuoja elektroninio monitoringo taikymo programos aspektus. Dar apie elektroninį monitoringą rašė A. H. Crowe, M. Renzema, P. Conway, D. M. Blackburn ir daug kitų mokslininkų. Apžvelgę pasaulinės elektroninio monitoringo teorijos palikimą, galime padaryti keletą pirmųjų išvadų. Nuteistųjų elektroninio monitoringo problematika Vakarų valstybių doktrinoje nėra jokia naujovė – ji yra nagrinėjama jau trečias dešimtmetis. Nuteistųjų elektroninio monitoringo problematika yra daugiaplanė, todėl ir doktrinoje išskiriami šios problemos aspektai. Pirmiausia teorija sprendė sampratos turinio problemas. Lygiagrečiai elektroninio monitoringo problema buvo analizuojama remiantis žmogaus teisėmis ir lais-

vėmis. Tik konstatavus, kad nuteistųjų elektroninis monitoringas neprieštarauja žmogaus teisėms ir laisvėms, kilo daug naujų teorinių užduočių. Teko analizuoti socialinį šios veiklos aspektą. Buvo nagrinėjama, kokiems asmenims ir kokį elektroninį monitoringą galima taikyti. Jau XX a. aštuntajame dešimtmetyje suprasta, jog elektroninis monitoringas yra taikytinas tik išanalizavus konkrečios asmenybės galimybę priimti tokią priemonę. Nuteistojo asmenybės pažinimas tapo dar vienu elektroninio monitoringo naudojimo aspektu. Suprantama, jog tuomet teorinę problemą pradėjo analizuoti ne tik teisininkai, bet ir psichologai, socialiniai darbuotojai. Be to, sąvoka *elektroninis monitoringas* susijusi su skaitmeninėmis technologijomis. Taigi buvo būtina spręsti ir technines monitoringo problemas. Techninis progresas keitė ir monitoringo teorinį apipavidalinimą.

Be minėtų problemų, doktrina išsamiai analizuoja institucijas, kurioms pavesta vykdyti elektroninės kontrolės funkcijas. Doktrinoje neabejojama, kad tuo turi užsiimti speciali institucija, pasirengusi ir teoriškai, ir praktiškai įgyvendinti kontrolės funkciją. Doktrina akcentuoja, kad elektroninio monitoringo sėkmė priklauso nuo multikompleksinių įtakos faktorių. Padaryta klaida vienoje grandyje gali neleisti pasiekti norimo rezultato. Vakarų doktrina neabejoja, kad nuteistųjų elektroninio monitoringo sistema – turtingos, socialiai orientuotos ir intelektualios visuomenės raiškos forma.

Jeigu iš pradžių doktrinoje buvo abejojama dėl žmogaus teisių ir laisvių apsaugos, taikant elektroninį monitoringą, tai dabar ši priemonė išskiriama kaip viena humaniškiausių ir mažiausiai žeidžiančių žmogaus orumą, jo teises ir laisves. Kuriant teisinį nuteistųjų elektroninio monitoringo reglamentavimą, doktrina tapo teisinės minties šaltiniu, padariusiu reikšmingą įtaką teisės normų turiniui. Galime pastebėti, jog šiuolaikinė doktrina yra pasiekusi pakankamai aukštą pragmatizmo ir problemos pažinimo lygį. Akivaizdu, kad teorinis paveldas įgavo norminį pobūdį (Jungtinės Karalystės 1991 m. Baudžiamosios justicijos įstatymas (*Criminal Justice Act*), 1997 m. Nusikaltimo (nuosprendžių) įstatymas (*Crime (Sentences) Act*), Laidavimo įstatymas (*Bail Act*), Švedijos Intensyvios priežiūros, kurios pagrindas – elektroninis monitoringas, įstatymas (*Act on an Expanded Trial of Intensive Supervision with Electronic Monitoring*), Vokietijos Baudžiamojo kodekso 56 c, f, 57, 68 straipsniai, Baudžiamojo proceso kodekso 116 straipsnis).

2. Elektroninio monitoringo sampratos turinio problema

Įvertinę JAV, Vokietijos, Švedijos, Jungtinės Karalystės elektroninio monitoringo teorinius ir praktinius aspektus, galime pastebėti, kad doktrinoje egzistuoja *elektroninio monitoringo* apibrėžimų gausa ir nėra vienodos jo sampratos. Taigi apibrėžti *elektroninį monitoringą* yra pakankamai sudėtinga. Tačiau remdamiesi apibendrinta elektroninio monitoringo formų sistema, atskleidžiančia pagrindinius jo bruožus, pamėginsime suformuluoti *elektroninio monitoringo* sąvoką. Pagal elektroninio monitoringo naudojimo kryptis galime sudaryti jo **formų sistemą**.

Viena iš vyraujančių teorijoje nuomonių (N. Morris, J. Pradel) suponuoja, kad *elektroninis monitoringas* yra atskira kriminalinė bausmė, viena iš tarpinių bausmių rūšių [2; 3]. Bausmių sistemose kriminalinių bausmių spektras plečiamas inkorporuojant tarpines – tarp laisvės atėmimo ir paprastos probacijos – bausmes. Taip siekiama įveikti pernelyg plataus laisvės atėmimo bausmės taikymo arba neefektyvaus probacijos vykdymo problemą [4, p. 7, 8]. Tačiau analizuodami *elektroninio monitoringo* sampratą, pastebėjome, kad skirtingose teisinėse sistemose ir įvairiose valstybėse *elektroninio monitoringo* sąvokų spektras yra pakankamai platus. Ann H. Crowe, diferencijuodama elektroninį monitoringą pagal jo naudojimo kryptis, pabrėžia, kad *elektroninis monitoringas* suprantamas ne tik kaip atskira kriminalinė bausmė, bet ir kaip asmenų kontrolės priemonė ikiteisminio tyrimo, teismo nagrinėjimo metu, ir kaip nuteistųjų, kuriems paskirta probacija arba kurie lygtinai paleisti iš pataisos įstaigos, priežiūros priemonė, o J. Pradel nuomone, elektroninis monitoringas taip pat yra namų arešto (angl. *home arrest*) bausmės užtikrinimo priemonė [2, p. 529]. Be to, Ann H.

Crowe išskiria atvejus, kada elektroninis monitoringas skiriamas kaip kontrolės priemonė, kai taikomos įvairios išankstinio paleidimo iš pataisos įstaigų formos: lygtinis paleidimas iš pataisos įstaigų, lygtinis atleidimas nuo bausmės prieš terminą, kai laisvės atėmimas pakeičiamas į namų areštą, kai rengiami nuteistieji, išeinantys iš įkalinimo įstaigos, ir jie siunčiami į „pusiaukelės namus“ (angl. *halfway house*), taip pat kai skiriama dalinė probacija (angl. *split sentence*), t. y. dalis bausmės paskiriama atlikti pataisos įstaigoje, o kita dalis – probacijos priežiūroje ir pan. Taip pat elektroninis monitoringas taikomas kaip intensyvios priežiūros priemonė per probacijos vykdymą. Tokia priežiūra laikoma viena labiausiai vykusių problemos, susijusios su paprastosios probacijos krize, sprendimo būdu. Neretai ribotos laisvės atėmimo vietų galimybės sutalpinti nuteistuosius sąlygoja į platų probacijos skyrimą orientuotą teismų praktiką. Jei yra didelis asmenų, kuriems paskirta probacija, skaičius, už probacijos vykdymą atsakingos institucijos nebepajėgia kontroliuoti nuolat augantį nuteistųjų, kuriuos tenka prižiūrėti, skaičių.

Elektroninis monitoringas gali būti naudojamas ir nuteistiesiems, kurie atlieka laisvės atėmimo bausmę. Tada elektroniniu monitoringu siekiama užtikrinti specialių pataisos programų (pvz., gydymosi nuo narkomanijos) vykdymą. Taip pat elektroninis monitoringas skiriamas, kai taikomi įvairūs trumpalaikio paleidimo iš laisvės atėmimo vietų institutai: nuteistieji išvyksta atostogauti, nuteistieji paleidžiami iš laisvės atėmimo vietos vieną dieną (angl. *day release*), jie paleidžiami pagal darbo programą (angl. *work release program*) atlikti dalį paskirtos laisvės atėmimo bausmės namuose ar išleidžiami už pataisos įstaigos ribų be sąlygų.

Teisiniu aspektu elektroninis monitoringas gali būti traktuojamas ne tik kaip baudžiamosios ar bausmių vykdymo teisės, bet ir kaip baudžiamojo proceso teisės institutas, t. y. kaip kardomoji priemonė, taikoma įgyvendinant ikiteisminę kaltinamųjų priežiūrą. Tada elektroninis monitoringas skiriamas ikiteisminio tyrimo ir teismo nagrinėjimo etape. Elektroninis monitoringas, kaip kardomoji priemonė, gali būti taikomas ir kaip savarankiška procesinė prievartos priemonė, ir kartu su kitomis kardamosiomis priemonėmis, nesusijusiomis su suėmimu (namų areštu, užstatu, pasižadėjimu ir pan.).

Kai kuriose užsienio valstybėse (pvz., Švedijoje) elektroninis monitoringas vertinamas kaip tam tikra laisvės atėmimo forma (angl. *prison sentence*). Tokia nuomonė grindžiama tuo, kad vienas iš pagrindinių elektroninio monitoringo požymių yra judėjimo laisvės suvaržymas, nes bausmė atliekama nuteistojo namuose, nustatomas konkretus išėjimo iš namų laikas, tikslai. Klausimas, ar elektroninis monitoringas yra įkalinimo forma, buvo plačiai svarstomas ir JAV teismų jurisprudencijoje. Bendrosios praktikos teismai, priimdami sprendimus, dažniausia laikėsi nuoseklios pozicijos, kad elektroninis monitoringas nėra laisvės atėmimo (įkalinimo) forma, nors pasitaikė ir kitokių nuomonių. Minėtą poziciją patvirtino JAV Aukščiausiasis Teismas, 1999 metais konstatavęs, kad „įkalinimas reiškia asmens laikymą laisvės atėmimo įstaigoje teismo sprendimu (nuosprendžiu) ikiteisminio tyrimo, teismo nagrinėjimo ar bausmės atlikimo metu“ [5, p. 24].

Apibendrinami elektroninio monitoringo formų analizę, galime daryti išvadą, kad elektroninis monitoringas gali būti ne tik savarankiška bausmė ar baudžiamojo poveikio priemonė, bet ir intensyvios pažeidėjų priežiūros (kontrolės) priemonė, padedanti užtikrinti kitų bausmių ar kitokių baudžiamosios atsakomybės realizavimo formų vykdymą. Ši pozicija suponuoja, kad elektroninis monitoringas yra valstybės prievartos priemonė, taikoma teismo sprendimu asmenims, kaltinamiems (įtariamiesiems) padarius nusikalstamą veiką, arba skiriama teismo apkaltinamuoju nusprendžiu asmenims, padariusiems nusikalstamą veiką. Elektroninio monitoringo turinį sudaro visuma elgesio stebėjimo ir vertinimo priemonių, kuriomis siekiama užtikrinti, kad kaltinamieji (įtariamieji) ar nuteistieji laikytųsi jiems nustatyty pareigų ir būtų neizoliuoti nuo visuomenės.

Apibendrinami įvairias mokslines ir praktines nuostatas, galime teigti, kad pagrindinis elektroninio monitoringo **tikslas** yra garantuoti visuomenės saugumą minimalios intervencijos į asmens laisvę priemonėmis, taip užtikrinti veiksmingą nuteistųjų (kaltinamųjų) kontrolę

ir užkirsti kelią teisės pažeidimų recidyvui. Be to, teorijoje pastebima nuomonė (J. Pradel), kad visų pirma elektroniniu monitoringu siekiama atimti galimybę kenkti (angl. *incapacitation*) [2]. Tada, kai elektroninis monitoringas apibrėžiamas doktrinoje kaip atskira kriminalinė bausmė, jo paskirtis turi sutapti su bausmės tikslų sistema (paskirtimi), t. y. elektroniniu monitoringu siekiama sulaikyti asmenis nuo nusikalstamos veikos, nubausti nusikalstamą veiką padariusį asmenį, atimti ar apriboti nuteistam asmeniui galimybę daryti naujas nusikalstamas veikas, paveikti bausmę atlikusius asmenis taip, kad šie laikytųsi įstatymų ir vėl nenusikalstų, užtikrinti teisingumo principo įgyvendinimą.

Nagrinėdami įvairių valstybių bausmių vykdymo institucijų uždavinius, pastebime, kad nors griežti elektroninio monitoringo kontrolės metodai ir padeda užtikrinti tiksliai suplanuotą nuteistųjų veiklą, įgyvendinamos ir tradicinės socialinės pagalbos formos. Pavyzdžiui, Vokietijoje vienu iš pagrindinių elektroninio monitoringo tikslų laikoma nuteistojo rehabilitacija. Todėl elektroninio monitoringo vykdymo turinį sudaro ir bausmės vykdymo institucijos socialinė veikla: darbo paieška, nusikaltimu padarytos turtinės žalos atlyginimo užtikrinimas ir pan. Jungtinėje Karalystėje elektroninio monitoringo tikslai dar platesni, nes siekiama atkurti buvusį iki nusikalstamos veikos ryšį tarp nusikaltėlio, aukos ir visuomenės. Pabrėžtina, kad nuteistojo, kuriam skirtas elektroninis monitoringas, pozityvus elgesys daro įtaką ir kontrolės griežtumui, kuris gali būti švelninamas, atsižvelgiant į nuteistojo rehabilitacijos poreikius. Pavyzdžiui, nuteistajam gali būti leidžiama išeiti iš namų ir laisvalaikiu, jei tai daro teigiamą įtaką jo rehabilitacijai. Šis laikas gali būti pratęstas, jei nuteistasis elgiasi pozityviai. Švedijoje asmenims, kuriems taikomas elektroninis monitoringas, privaloma dalyvauti specialiose socialinės rehabilitacijos programose. Taigi galime teigti, kad elektroninio monitoringo, kaip intensyvos priežiūros priemonės, uždavinius apima ne tik intensyvi asmenų kontrolė, bet ir socialinės pagalbos jiems teikimas.

Galima išskirti kelis užsienio valstybių teisės aktuose pastebimus pagrindinius elektroninio monitoringo **skyrimo pagrindus**. Visų pirma itin reikšmingas kriterijus, lemiantis elektroninio monitoringo taikymo tikslingumą, yra nuteistojo asmenybė, ypač jos rizikos lygio įvertinimas. Aptariama nuteistųjų priežiūros priemonė skiriama, kai asmenybės rizikos kriterijus ir kaitos perspektyvos leidžia tikėtis, kad jis galės būti nubaustas ir pasikeis neizoliuotas nuo visuomenės. K. Dodgson ir kiti autoriai, vertindami Jungtinėje Karalystėje vykdomą elektroninio monitoringo programą, apibendrina, kad dėl rizikos faktoriaus nuteistiems už nusikaltimus, kuriems būdingas aukštas recidyvo lygis (pvz., vagystė) ir lygtinai iš pataisos įstaigos paleistiems asmenims elektroninis monitoringas taikomas daug rečiau. To negalima pasakyti apie nuteistuosius už nusikaltimus, susijusius su narkotikais [6, p. v]. Tokia nuomonė grindžiama tuo, kad intensyvi priežiūra, taikant elektroninį monitoringą, tinka ir aukštos rizikos (angl. *high risk*) nuteistiesiems, ypač tiems, kuriems reikalingos specialios, pavyzdžiui, gydymo nuo narkomanijos, programos [6, p. 8]. Vis dėlto paprastai elektroninis monitoringas skiriamas žemos rizikos (angl. *low risk*) asmenims ir nuteistiesiems, kuriems reikalingos minimalios kontrolės priemonės [4, p. 8].

Antra, elektroninis monitoringas taikomas, atsižvelgiant į padarytos nusikalstamos veikos pavojingumą. Elektroninis monitoringas skiriamas, kai padarytas baudžiamasis nusikaltimas, neatsargus, nesunkus ar apysunkis nusikaltimas. Skiriant elektroninį monitoringą, laikomasi principo *multiplicita transgressione crescat poenae inflictio*¹. Todėl konkrečiais atvejais elektroninio monitoringo taikymas yra siejamas ir su teistumo kriterijumi, t. y. jis paprastai taikomas pirmą kartą teisiamiems pažeidėjams. Taip pat elektroninis monitoringas skiriamas atsižvelgiant ir į laisvės atėmimo bausmės trukmės kriterijų – dažniausia jis skiriamas tais atvejais, kai paskiriamas trumpalaikis laisvės atėmimas (jo trukmė neviršija vienerių metų). Kai kada šios trukmės riba būna daug mažesnė, pavyzdžiui, Švedijoje – trys mėnesiai, arba atvirkščiai – ilgesnė, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje – iki 4 metų.

¹ Bausmė griežtėja, kai nusikaltimas kartojamas (lot.).

Pagal elektroninio monitoringo formas ir taikymo stadijas diferencijuojami ir jį skiriantys subjektai. Pavyzdžiui, ikiteisminiame tyrime, kai elektroninis monitoringas skiriamas kaip kardomoji priemonė, ir priimant nuosprendį, kai sprendžiamas probacijos su intensyvia priežiūra skyrimo klausimas, elektroninį monitoringą skiria teismas (teisėjas) – jis priima atitinkamą sprendimą ar apkaltinamąjį nuosprendį. Nuteistuosius, atliekančius laisvės atėmimo bausmę, į elektroninio monitoringo programas įtraukia pataisos įstaigos administracija. Na, o asmenims, kuriems taikomi laisvės atėmimo bausmės trumpinimo institutai, elektroninį monitoringą skiria institucija, priimanti sprendimą dėl ankstesnio paleidimo, pavyzdžiui: speciali įgaliota institucija (Lygtinio paleidimo komisija, Lygtinio paleidimo taryba), teisingumo ar vidaus reikalų ministras, Kalėjimų departamento direktorius.

Elektroninio monitoringo skyrimas yra sąlygiškas. Nuteistasis privalo turėti būtinas elektroninio monitoringo vykdymo sąlygas – būstą, komunikacijos priemones, užimtumą. Dažniausia būtinas ir asmens, kuriam taikoma ši priemonė, sutikimas. Kai kuriais atvejais asmuo, kuriam gali būti taikoma ši priemonė, dalinai arba visiškai turi sumokėti jos vykdymo išlaidas.

Pagal techninį aspektą išskiriamos trys pagrindinės elektroninio monitoringo rūšys: aktyvus, pasyvus ir mišrus elektroninis monitoringas. *Aktyvus* elektroninis monitoringas apima intensyvią ir nuolatinę nuteistojo priežiūrą: naudojamas specialus įtaisas (apyrankė), siunčiantis signalą į centrinį signalų gaviklį, jei pažeidžiamos nustatytos taisyklės, įtaisas fiksuoja tokį pažeidimą ir siunčia signalą į bausmės vykdymo instituciją. *Pasyvus* elektroninis monitoringas yra kiek paprastesnis ir apima pažeidėjo balso kontrolę telefonu: nuteistasis privalo per nustatytą laiką (pvz., 30 sekundžių) atsakyti į telefono skambutį, o tokios taisyklės pažeidimas fiksuojamas (rašomas). *Mišrus* elektroninis monitoringas apima ir aktyvų, ir pasyvų stebėjimą, kai taikoma ši kontrolė, nuteistasis dėl savo elgesio gali būti perkeltas iš griežtesnio į švelnesnį kontrolės lygį.

3. Lietuvos teisės sistema: elektroninio monitoringo inkorporavimo *de jure* ir *de facto* perspektyvos

Tenka pripažinti, kad nacionalinė doktrina dar turi elektroninio monitoringo naudojimo spragų. Todėl manome, kad naujų veiksmingų nuteistųjų kontrolės bendruomenėje priemonių mokslinis tyrimas gali būti reikšmingas ieškant laisvės atėmimo alternatyvų. Šią mintį grindžiame toliau pateiktais argumentais.

3.1. Teisinės priežastys

Platesnį laisvės atėmimui alternatyvių priemonių taikymą skatina įvairių tarptautinių dokumentų nuostatos. Svarbiausiame šiems klausimams skirtame universalus pobūdžio tarptautiniame dokumente „Minimalios standartinės taisyklės dėl priemonių, nesusijusių su laisvės atėmimu“, patvirtintame Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 1990 m. rezoliucija Nr. 45/110, įtvirtinama bendra valstybių – Jungtinių Tautų Organizacijos narių, nuostata plėtoti priemones, nesusijusias su laisvės atėmimu. Taip siekiama riboti įkalinimo taikymą. Plėsti su laisvės atėmimu nesusijusių priemonių taikymą skatina ir Europos Tarybos dokumentai. Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacijoje Nr. R (92)16 „Dėl Europos visuomeninių sankcijų ir priemonių taisyklių“ pripažįstama, kad plėsti tokių priemonių taikymą reikalauja pamatiniai kiekvienos teisinės sistemos principai. Europos Tarybos Ministrų komiteto rekomendacijoje Nr. R (99) 22 „Dėl kalėjimų perpildymo bei kalinių skaičiaus augimo“ valstybės, Europos Tarybos narės, tiesiogiai skatinamos įtvirtinti ir plėsti su laisvės atėmimu nesusijusių sankcijų ir priemonių taikymo praktiką, nacionalinėse baudžiamosios justicijos sistemose įdiegti laisvės atėmimo, kaip kraštutinės priemonės, sampratą.

Ieškoti naujų laisvės atėmimo alternatyvų įpareigoja ir nacionaliniai teisės aktai. Lietuvos Respublikos Seimo patvirtintoje Nacionalinėje nusikaltimų prevencijos ir kontrolės pro-

gramoje [7] paskelbtas valstybės siekis ieškoti naujų laisvės atėmimo bausmės atlikimo formų. Įgyvendinant šį siekį, būtina išanalizuoti ir įvertinti neįtrauktą į Lietuvos teisės sistemą laisvės atėmimo bausmės atlikimo formų teises, ekonomines, socialines taikymo galimybes.

Paprastai elektroninio monitoringo diegimą nacionalinėje teisės sistemoje lemia laisvės atėmimo alternatyvų ir tarpinių – tarp laisvės atėmimo ir paprastosios probacijos – bausmių poreikis. Naujas Baudžiamasis kodeksas įsigaliojo 2003 m. gegužės 1 d. ir yra sėkmingai taikomas. Mūsų nuomone, nėra pagrindo kritiškai vertinti dabar egzistuojančią bausmių sistemą – jeigu ją palygintume su senuoju Baudžiamuoju kodeksu, pastebėtume, kad įvyko reikšmingų bausmių sistemos ir bausmių skyrimo pasikeitimų. Taigi atrodytų, kad dabartinės bausmių sistemos keisti (plėsti) nėra prasmės. Kita vertus, anot J. Pradel, dar 1975 m. įvairiose bausmių sistemose buvo net 23 rūšys laisvės atėmimui alternatyvių bausmių [2, p. 527], kurios gali būti taikomos nuteistiesiems už neatsargius, nesunkius ar apysunkius nusikaltimus. Ieškoti naujų laisvės atėmimo alternatyvų skatina ir Lietuvos nuteistųjų priežiūros sistema, kuri šiandien netenkina nei nuteistųjų, nei visuomenės interesų. Taigi vykstanti bausmių vykdymo sistemos reforma ir dabartinės baudžiamosios politikos tendencijos įpareigoja visapusiškai pažinti alternatyvas, teigiamas ir neigiamas jų puses, todėl elektroninis monitoringas, be abejonės, tampa privalomu pažinimo objektu.

3.2. Socialinės priežastys

Vienas iš pagrindinių elektroninio monitoringo naudingumo kriterijų yra nusikaltimų recidyvo lygio sumažinimas. Tiesa, teorijoje galima rasti nuomonių, teigiančių, kad yra neaišku, ar iš tiesų elektroninis monitoringas sumažina recidyvą labiau negu kitos baudžiamosios prievartos priemonės. Tokias abejones lemia nepakankami moksliniai elektroninio monitoringo tyrimai. Vis dėlto doktrinoje prioritetas teikiamas pozicijai, kad elektroninis monitoringas nedidina recidyvo [3, p. 228]. Kita vertus, analizuojant kai kurių užsienio valstybių elektroninio monitoringo programų praktinius vykdymo aspektus, pastebima teigiama šios poveikio priemonės įtaka teisės pažeidimų recidyvui. Pavyzdžiui, JAV vykdomoje elektroninio monitoringo programoje nuteistųjų nusikaltimų recidyvas 2001 metais sudarė tik 3 proc. [5, p. 6]. Vertindamas elektroninio monitoringo ir nusikaltimų recidyvo santykį, K. Dodgson pastebi, kad apibendrinus Jungtinėje Karalystėje vykdomo elektroninio monitoringo įtaką lygtinai paleistų asmenų nusikaltimų recidyvui, nustatyta, kad tik 2,1 proc. nuteistųjų, dalyvavusių programoje, buvo pakartotinai nuteisti už nusikaltimus, padarytus elektroninio monitoringo taikymo metu, o nuteistųjų, kurie pagal rizikos įvertinimą nepakliuvo į elektroninio monitoringo programą, recidyvas sudarė 40,5 proc. Be to, tyrimo rezultatai parodė, kad aukštos rizikos nuteistųjų, dalyvavusių elektroninio monitoringo programoje, nusikaltimų recidyvo lygis buvo mažesnis, negu buvo prognozuota [6, p. xii].

Amerikiečių autorė A. H. Crowe teigia, kad elektroninis monitoringas gali sulaukyti asmenis, kuriems paskirta ši priemonė, nuo naujų nusikaltimų. Tokia galimybė sudaro prielaidas pagrįstiems lūkesčiams, kad mažėjant minėtų asmenų nusikaltimų recidyvui, baudžiamosios justicijos sistema sutaupys lėšų, kurias išleistų teisėsaugos įstaigoms, teismo procesui, įkalinimo ir probacijos institucijoms, sumažėtų ir išlaidų, skirtų nusikaltimų aukoms. Dar vienas aspektas, svarbus bausmių sistemos tobulinimui ir humanizavimui, yra nuteistųjų resocializacija. Atlikdamas laisvės atėmimo bausmę, nuteistasis praranda gyvenimo bendruomenėje įgūdžius. Tai suponuoja sudėtingesnę adaptacijos laisvėje procesą. Taigi elektroninio monitoringo taikymas traktuotinas kaip vienas iš nuteistųjų socialinės atskirties problemos sprendimo būdų. Asmenys, kuriems taikomas elektroninis monitoringas, nėra segreguojami nuo visuomenės, todėl turi galimybę dirbti, mokytis, gyventi šeimoje, padengti nusikaltimu padarytą žalą, mokėti mokesčius. Tai yra naudinga ir pačiam pažeidėjui, ir jo šeimai, ir visuomenei. Sutaupytos lėšos gali būti naudojamos kitoms socialinėms reikmėms: švietimui, sveikatos ir socialinei apsaugai. Taigi tenka pritarti Friel ir Vaughn minčiai, išsaky-

tai dar 1986 metais, kad „laikyti asmenis suėmimo ir laisvės atėmimo įstaigose, jei nėra būtinybės, nėra nei humaniška, nei ekonominiu požiūriu naudinga“ [5, p. 45, 46].

Mūsų analizuojamoje srityje į *recidyvo* sąvoką įtraukiamas ir pakartotinis nustatytų pareigų pažeidimas. Daugelyje užsienio valstybių elektroninis monitoringas tapo veiksminga tokių pažeidimų kontrolės priemone. Elektroninė priežiūra yra itin efektyvi dėl to, kad jos sąlygų nesilaikymas nustatomas ypač paprastai ir greitai, o nustatytų pareigų pažeidimas suponuoja griežtas teises pasekmes – įkalinimą. Pavyzdžiui, 2001 metais Jungtinėje Karalystėje į laisvės atėmimo vietas grįžo 5 proc. nuteistųjų, dalyvavusių elektroninio monitoringo programoje, iš jų net 68 proc. grįžo būtent dėl pažeistų elektroninio monitoringo sąlygų. Taigi galime konstatuoti, kad elektroninis monitoringas ne tik suponuoja žemą nustatytų pareigų pažeidimų lygį, bet ir leidžia laiku identifikuoti tokius pažeidimus. Pavyzdžiui, Lietuvoje pareigų, nustatytų asmenims, kuriems bausmės vykdymas atidėtas, arba asmenims, lygtinai paleistiems iš pataisos įstaigų, pažeidimai neretai nustatomi tik atsitiktinai arba iš viso nenustatomi. Vis dėlto reikia pabrėžti, kad laiku identifikuoti nustatytų pareigų pažeidimai yra esminis faktorius, leidžiantis vertinti nuteistojo elgesį.

3.3. Ekonominės priežastys

Vienas iš pagrindinių elektroninio monitoringo naudingumo kriterijų – galimybė sumažinti laisvės atėmimo vietose laikomų asmenų skaičių. Europos Komitetas, nusiteikęs prieš kankinimą ir kitokį žiaurų ar žeminantį elgesį bei baudimą, 3-iojoje veiklos nuo 1992 m. sausio 1 d. iki 1992 m. gruodžio 31 d. ataskaitoje akcentavo, kad sprendžiant kalėjimų perpildymo problemą, nepakanka didinti juose vietų skaičių, nes kai kurių valstybių politika, kuria buvo siekiama riboti į kalėjimus siunčiamų asmenų skaičių, leido išlaikyti kontroliuojamą kalinių skaičių. Šiandien Lietuvoje laisvės atėmimo vietų perpildymo problema sprendžiama teisinėmis priemonėmis, padėjusiomis sumažinti įkalinimų asmenų skaičių. Nors bendras įkalinimų asmenų skaičius ir mažėja, tačiau atskirose laisvės atėmimo vietose, ypač suėmimo vietose (tardymo izoliatoriuose), perpildymo problema išlieka itin opi. Pavyzdžiui, 2004 m. vasario 1 d. tardymo izoliatoriai ir laisvės atėmimo vietų ligoninės buvo perpildyti vidutiniškai 1,5 karto [8]. 1997 m. Europos Sąjungos valstybėse asmenų, įkalinimų laisvės atėmimo įstaigose, skaičius kito nuo 49 (Švedijoje) iki 111 (Portugalijoje) kalinių, tenkančių 100 000 gyventojų [9, p. 52]. Nors Lietuvoje šis skaičius ir sumažėjo iki 234 įkalinimų asmenų 100 000 gyventojų [8], palyginti su kitomis šalimis, vis tiek išlieka pakankamai didelis. Jungtinėje Karalystėje vykdoma elektroninio monitoringo programa, taikoma lygtinai paleistiems asmenims, tik per pirmuosius jos realizavimo metus leido 1950 asmenų sumažinti nuteistųjų, laikomų pataisos įstaigose, skaičių, be to, egzistuoja pagrįsta perspektyva, kad šis skaičius didės [6, p. x].

Naujų laisvės atėmimo alternatyvų ir naujų veiksmingų nuteistųjų priežiūros visuomenėje priemonių paieška leidžia išvengti ir didelių finansinių išlaidų, skiriamų naujų įkalinimo įstaigų statybai, kuri tik iš dalies sprendžia didelės kalėjimų populiacijos problemą. Pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje vykdomoje elektroninio monitoringo programoje jau per pirmuosius jos realizavimo metus grynasis finansinis pelnas, kurį suponavo elektroninis monitoringas, sudarė 36,7 mln. svarų sterlingų. Tai nereiškia, kad įkalinimo įstaigoms skiriamos lėšos sumažėjo 36,7 mln. svarų sterlingų, tačiau tai leido išvengti didelių kapitalo investicijų į naujų pataisos įstaigų statybą, be to, buvo sudarytos sąlygos geriau aprūpinti jau atliekančius laisvės atėmimo bausmę nuteistuosius [6, p. x].

Kai kalbama apie elektroninio monitoringo efektyvumą, pabrėžiama, kad tokia baudžiamosios atsakomybės realizavimo forma yra puikus būdas taupyti valstybės biudžeto lėšas. Be abejo, elektroninis monitoringas nėra pati pigiausia kontrolės priemonė, nes skaitmeninių technologijų naudojimas reikalauja daugiau finansinių resursų negu, pavyzdžiui, paprastosios probacijos, kur realizuojama tik „fizinė“ kontrolė. Nors intensyvi priežiūra, vykdoma naudojant elektroninį monitoringą, yra brangesnė negu paprastoji probacija, tačiau

šis trūkumas tampa menkesnis, kai palyginame elektroninio monitoringo ir laisvės atėmimo bausmės vykdymo išlaidas. Pavyzdžiui, Lietuvoje nuteistajam išlaikyti laisvės atėmimo vietoje skiriami 28 litai per dieną (2004 m. vasario 25 d. duomenys) [8]. Žinoma, sunku prognozuoti, kiek konkrečiai kainuotų elektroninio monitoringo taikymas Lietuvoje. Tačiau išlaidų nuteistiesiems, atliekantiems laisvės atėmimo bausmę, (tai ir išlaidos, susijusios su asmenų išlaikymu įkalinimo, ir komunalinių paslaugų bei darbuotojų komandiruočių išlaidos) analizė leidžia iš anksto teigti, kad elektroninis monitoringas kainuotų keletą kartų pigiau. Tai patvirtina užsienio valstybėse atlikti skaičiavimai, rodantys akivaizdžius elektroninio monitoringo ir laisvės atėmimo bausmės vykdymo finansinių išlaidų skirtumus. Pavyzdžiui, Vokietijoje vienos dienos išlaidos, skirtos elektroniniam monitoringui, yra vos ne 16 kartų mažesnės negu išlaidos nuteistiesiems, laikomiems įkalinimo įstaigose. Elektroninio monitoringo išlaidos sudaro 4,89 eurų per dieną, o asmenų išlaikymas laisvės atėmimo vietoje valstybei kainuoja 83,03 eurų per dieną [10]. Be to, išlaidos elektroniniam monitoringui yra daug mažesnės negu laisvės atėmimo bausmės vykdymo išlaidos, nes dalis nuteistųjų gali patys sumokėti dalį ar visą elektroninio monitoringo vykdymo išlaidas.

Išvados

1. Elektroninis nuteistųjų priežiūros mechanizmas pasaulio bausmių vykdymo praktikoje yra pakankamai plačiai naudojamas. Šis mechanizmas jau seniai taikomas Jungtinėse Amerikos Valstijose, Jungtinėje Karalystėje, Švedijoje, Vokietijoje ir kitose Vakarų Europos valstybėse. Elektroninės priežiūros (elektroninio monitoringo) sėkmingą taikymą minėtose šalyse sąlygoja trys pagrindinės prielaidos: 1) remiamasi giliu (turinio požiūriu) ir nugludintu bausmių vykdymo teorijos paveldu (teorinė prielaida); 2) valstybės, taikančios elektroninį nuteistųjų priežiūros mechanizmą, yra sukūrusios griežtai apibrėžtą tokios veiklos reglamentavimo sistemą (juridinė (*de jure*) prielaida); 3) Vakarų valstybės gali remtis elektroninio monitoringo taikymo ilgalaikės praktikos pamokomis (praktinė (*de facto*) prielaida). Tik visų trijų prielaidų simbiozė garantavo, kad ši nuteistųjų priežiūros forma ją taikančiose valstybėse gali būti pripažinta kaip sėkminga.

2. Lietuva, matydama sėkmingą užsienio valstybių praktiką, tiria galimybę pati taikyti panašias nuteistųjų priežiūros formas. Tačiau akivaizdu, jog recepcija (ypač greita) galima tik tada, kai egzistuoja teisinis pagrindas. Galima kopijuoti Švedijos ar JAV norminę medžiagą tikintis, kad ji pasitvirtins. Teorinio pagrindimo ir praktinės patirties recepcija yra probleminė dėl kelių aspektų. Pirma, teorijos recepcija negalima dėl skirtingo socialinio konteksto. Tad mes galime tik susipažinti su Vakarų teorija, bet būtini nacionaliniai tyrimai, ar ji pasiteisintų mūsų socialinėje aplinkoje. Antra, prasminga susipažinti su užsienio valstybių praktine elektroninio monitoringo realizavimo patirtimi, tačiau išvados turėtų būti atsargiai taikomos nacionalinėje praktikoje, nes galimi ne tik teigiami rezultatai. Trečia, nors Lietuvoje jau yra norminių aktų, sudarančių prielaidą elektroniniam monitoringui (pvz., Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu patvirtintos Nacionalinės nusikaltimų prevencijos kontrolės programos nuostatos, numatančios būtinybę ieškoti naujų laisvės atėmimo formų, tad ir suteikiančios galimybę naudotis elektroninio monitoringo privalumais), tačiau tai tik norminio šios visuomeninių santykių srities reglamentavimo pradžia.

3. Svarbu yra tai, kad elektroninio monitoringo įdiegimas grindžiamas ne tik praktiniais nusikaltimų prevencijos ir valstybės lėšų taupymo argumentais, nors jie taip pat yra itin svarbūs. Ši pozicija grindžiama teisingumo principu. Ne tik nusikaltimų kontrolė, bet ir teisingumas yra bausmės tikslas. Būtent teisingumo principas reikalauja subalansuotos, nuoseklios, visapusiškos ir išsamios bausmių sistemos, į kurią įtrauktos ir tarpinės bausmės. Bausmės individualizavimo ir proporcingumo principai reikalauja bausmių, kurios užpildytų sankcijų spragą tarp laisvės atėmimo ir probacijos, nes nuoseklios bausmių sistemos trūkumas ir labai didelis atotrūkis tarp bausmių sistemoje numatytų bausmių rūšių suponuoja tai, kad teismas turi galimybę skirti tik švelnią arba tik griežtą bausmę.

4. Galima tvirtinti, kad Lietuvoje supраста teorinė galimybė naudoti elektroninį monitoringą, be to, atsiranda pagrindinės juridinės prielaidos reglamentuoti tokią visuomeninių santykių sritį. Lietuvoje elektroninis monitoringas galėtų būti inkorporuotas į teisės sistemą kaip optimali sankcija nuteistiesiems, pirmą kartą padariusiems baudžiamuosius nusikaltimus arba neatsargius, nesunkius ar apysunkius nusikaltimus. Jis gali būti ir lygtinai paleistų nuteistųjų kontrolės priemonė arba alternatyvi procesinės prievartos priemonė. Tačiau, apibendrinami straipsnyje išsakytas mintis, turime konstatuoti, jog Lietuvoje elektroninis monitoringas dar nėra pakankamai teoriškai pagrįstas. Todėl manytume, kad šiandien aktualu įvertinti elektroninio monitoringo taikymo Lietuvoje socialines, teises, kultūrinės, ekonomines prielaidas. Būtinai nacionaliniai moksliniai šios srities tyrimai, kurie turėtų atsakyti į tokius klausimus: ar elektroninis monitoringas būtų efektyvus Lietuvos socialiniame ir kultūriniame gyvenime? kuo elektroninis monitoringas (jeigu nutartume jį taikyti) yra pranašesnis už kitus alternatyvius būdus? Taigi galime teigti, kad dėl socialinės, ekonominės elektroninio monitoringo sėkmės užsienio valstybėse prasminga pradėti jo taikymo tyrimus ir Lietuvoje. Kiekvienas sprendimas, ypač toks svarbus kaip naujos bausmės inkorporavimas į nacionalinę teisinę sistemą, turi būti priimamas tik remiantis pagrįstais ir objektyviais mokslinių tyrimų ir praktinių eksperimentų rezultatais. Taigi šio straipsnio išvadose norėtume tik konstatuoti, kad yra būtinai elektroninio monitoringo būtinumo tyrimai ir kad kol kas dėl jo kyla pagrįstų teorinių, juridinių ir praktinių abejonių.

LITERATŪRA

1. **Duff R. A.** Punishment, Communication and Community. – New York: Oxford University Press, 2001.
2. **Pradel J.** Lyginamoji baudžiamoji teisė. – Vilnius, 2002.
3. **Morris N., Rothman D. J.** The Oxford History of the Prison. The Practice of Punishment in Western Society. – New York, 1998.
4. **Byrne J. M., Lurigio A. J., Baird C.** The Effectiveness of the New Intensive Supervision Programs. – US National Institute of Corrections, 1989.
5. **Crowe A. H., Sydney L., Bancroft P., Lawrence B.** Offender Supervision with Electronic Technology. American Probation and Parole Association. – Lexington, 1999.
6. **Додгсон К., Гудвин Ф., Ховард Ф. и др.** Система электронного наблюдения за досрочно освобожденными: оценка действующих программ. – Penal Reform International, 2002.
7. **Lietuvos Respublikos** Seimo 2003 m. kovo 20 d. nutarimu Nr. IX–1383 „Dėl nacionalinės nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programos patvirtinimo“ patvirtinta Nacionalinė nusikaltimų kontrolės ir prevencijos programa // Valstybės žinios. 2003. Nr. 32–1318.
8. <http://www.kalejimudepartamentas.lt>
9. **Bruinsma F.** Dutch Law in Action. – Utrecht, 2000.
10. **Material** from workshop „Will Electronic Monitoring have a Future in Europe?“. – Freiburg, 2002.
11. **Lietuvos Respublikos** bausmių vykdymo kodeksas. – Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2002.
12. **Lietuvos Respublikos** baudžiamasis kodeksas. – Vilnius: Saulužė, 2000.
13. **Christie N.** Nusikaltimų kontrolė kaip pramonė. – Vilnius, 1999.
14. **Pavilonis V., Švedas G., Abramavičius A. ir kt.** Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. – Vilnius: Eugrimas, 2001.

Electronic Monitoring in Penal System: International and National Context

Doctoral Candidate Simona Mesonienė

Law University of Lithuania

Keywords: *electronic monitoring, offender supervision, probation, punishment.*

SUMMARY

Current correctional crowding problems force penal law researchers to rethink sentencing and correctional policies focusing on the form and content of community supervision. Surveillance-oriented community correction programs are emerged as a response to both the demand for alternatives to crowded institutions and the need for more control over offenders who are supervised in community settings. Limited jail and prison resources prompts judges to place an increasing proportion of offenders on traditional community supervision, which is ill-equipped to handle them. In response to this problem it is recommended that the spectrum of criminal sanctions be widened to accommodate intermediate sentences, such as an electronic monitoring.

This article provides an overview of offender supervision with electronic technology system including a discussion of some of the terms and concepts. Also some issues of the efficiency of offender supervision in the community with electronic monitoring have been explored. A brief description of the evolution of electronic monitoring was provided and several examples of programs with electronic supervision were highlighted. Also the article examines legal, theoretical and practical possibilities of incorporation electronic monitoring to the national legal system as a kind of new criminal punishment or as new method of pretrial, probation and parole supervision in Lithuania. The number of specific evaluation questions must be answered in order to construct the final conclusion about this issue: do the electronic monitoring provide true diversion from prison, or do they simply widen net of social control; is the electronic monitoring cost really effective, compared with traditional prison and probation strategies, what impact do the electronic monitoring have on offender rehabilitation; is there any evidence that electronic monitoring reduces recidivism and etc.

Intensive supervision with electronic technology is generally viewed as an option to relieve prison overcrowding, alleviate the financial burdens of incarceration, and avoid the deleterious effects of imprisonment. It is also touted as a more cost-effective, punitive, and safe alternative for high risk probationers, and it is considered quite compatible with broad changes in correctional policies that emphasize community protection over offender rehabilitation.

